

Список використаних джерел:

1. Олексюк В. М. Інноваційний розвиток як складова економічної безпеки держави / В. М. Олексюк // Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. – Сер. Економічні науки. – 2012. – Вип. 3. – С. 111-116.
2. Про основи національної безпеки України: Закон України від 19.06.2003 № 964-IV [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 39. – Ст. 351. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/964-15>.
3. Воєнна доктрина України: Указ Президента України від 24 вересня 2015 року № 555/2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/555/2015/paran8#n8>.

Тимошенко М.М.

*кандидат економічних наук, доцент, директор,
Житомирський агротехнічний коледж*

ОБГРУНТУВАННЯ МЕХАНІЗМУ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Інтегрований характер дослідження сталого розвитку сільських територій пов'язаний з необхідністю застосування методологічних підходів, що виникли у різних наукових школах. У результаті їх поєднання формується цілісна система методів та принципів, що дозволяє поглибити фундаментальні і розширити прикладні наукові дослідження, вирішувати нагальні теоретико-методологічні та практичні завдання розвитку сільських територій. Вважаємо, що успіх сталого соціо-еколого-економічного сільського розвитку прямо залежить від наукової обґрунтованості формування механізму реалізації обраної стратегії. Розрізняють наступні підходи до формування організаційно-економічного механізму реалізації стратегії сталого розвитку сільських територій – рис.

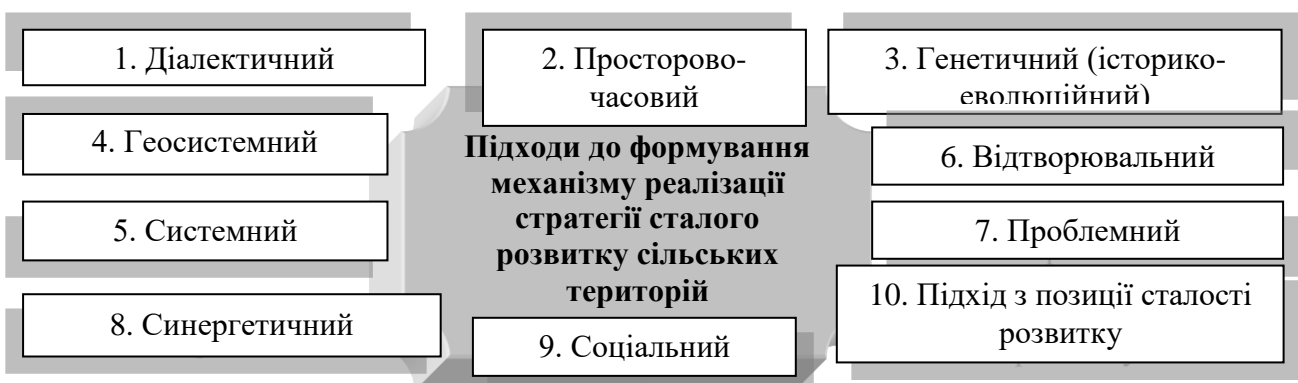

Рис. Існуючі підходи до формування організаційно-економічного механізму реалізації стратегії сталого розвитку сільських територій

Джерело: розроблено автором

Обрання того чи іншого підходу базується на методологічному підґрунті, що забезпечують об'єктивність та повноту наукового дослідження сільського розвитку. Варто зазначити, що кожен із вище вказаних підходів до розгляду

проблем розвитку сільських територій та шляхів їх вирішення є фундаментальним для формування організаційно-економічного механізму реалізації стратегії сільського розвитку. Проте, їх багатоаспектність та різноплановість потребує певної конкретизації й систематизації.

Методологічною і теоретичною основою будь-якого наукового дослідження вважається діалектичний підхід до пізнання процесів і явищ, комплексність і послідовність у пізнанні об'єктивних законів суспільного розвитку. Тобто головним у методології є застосування діалектичного (діалектика – з грец. *dialektike* – мистецтво вести бесіду, полеміку) підходу до явищ, що вивчаються, згідно з яким всі сторони життя суспільства повинні розглядатись у взаємодії, взаємозв'язку, у процесі їх розвитку, відмирання старих і виникнення нових форм зв'язку. Явище сталого розвитку сільських територій необхідно досліджувати в органічній єдності економічної, екологічної та соціальної складових, які доцільно розглядати не ізольовано одна від одної, а у тісному взаємозв'язку.

Просторово-часовий підхід дозволяє врахувати при розробці організаційно-економічного механізму просторове й часове місцезнаходження сільської території відносно підприємств та організацій, що займаються аграрним виробництвом й переробкою сільськогосподарської продукції, природно-ресурсних родовищ, центрів науки й культури, об'єктів виробничої, ринкової, соціальної, інноваційної інфраструктури тощо. Відомо, що просторово-часова організація базується на єдності людей і природи, інтересів і цілей людських спільнот з метою подолання різноманітних протиріч: соціально-економічних, ідеологічних, політичних, релігійних, екологічних тощо [1, с. 80]. Проте, даний підхід лише констатує факт існування залежності розвитку сільських територій від вказаних чинників і згідно з ним встановлюються цілі й завдання, які спрямовані на подолання цих протиріч, а не сам механізм реалізації обраної стратегії.

Генетичний (історико-еволюційний) підхід дає змогу виявити генезу (грецьк. *genesis* – виникнення) й еволюцію (лат. *evolution* – розгортання) сільських територій у процесі історичного розвитку. Пізнання історичних етапів та особливостей становлення сільських територій дає можливість пояснити особливості їх сучасного стану, визначити перспективи розвитку, виявити його позитивну чи негативну динаміку. Лише генетико-еволюційна парадигма дозволяє поєднати розвиток селянина і навколишнього природного середовища у вимірах минулого, сучасного і майбутнього, що надає механізму реалізації стратегії сталого сільського розвитку наукової фундаментальності та дієвості, сприяє усуненню невизначеності, невпевненості в майбутньому й політико-соціального невдоволення.

Застосування геосистемного підходу дає змогу глибоко вивчити побудову складних об'єктів, що утворені із більш простих, органічно пов'язаних між собою. Слід зазначити, що до геосистем відносять цілісні утворення взаємопов'язаних між собою елементів, функціонування яких залежить: по-перше, від розміщення на відповідній території; по-друге, від якості навколишнього природного середовища. Тому саме застосування геосистемного підходу буде доцільним при розробці механізму реалізації стратегії сталого соціо-еколого-економічного розвитку сільських територій. Адже при формуванні вище вказаного механізму необхідно обов'язково враховувати таку особливість геосистеми, як чутливість до впливу на

сільський розвиток не лише економічних чинників, а, насамперед, природно-екологічних.

Системний підхід базується на дослідженні сутності, законів, закономірностей, а також особливостей розвитку певного явища чи процесу як самостійної системи. Він передбачає виокремлення певної системної властивості, яка об'єднує елементи системи в єдине ціле, враховуючи при цьому зв'язки і відносини із навколишнім (зовнішнім) середовищем. Варто відмітити, що саме К. Маркс серед економістів одним із перших звернув увагу на доцільність використання системного підходу в дослідженнях закономірностей поведінки людської спільноти. Розвиваючи його ідеї, Заліско В.Д. стверджує, що сільське населення країни, проживаючи на певній її території, із своїми характерними ментальними, історико-культурними та іншими особливостями, за якими його можна віднести до певної соціально-економічної формації, відіграє важливу роль у процесі функціонування економічної, екологічної, політичної, соціально-культурної підсистем, які, взаємодоповнюючи одна одну формують, систему сільського розвитку [3, с. 43].

Застосування відтворювального підходу дає змогу досліджувати відтворювальні процеси, які відбуваються на сільських територіях у тісному взаємозв'язку з оточуючим середовищем відповідно до критеріїв сталості в координації з розвитком інших суміжних систем. До числа основних завдань, задля вирішення яких розробляється організаційно-економічний механізм реалізації стратегії сталого розвитку сільських територій, відносять: відтворення робочої сили в аграрній сфері; відтворення сільськогосподарського виробництва; здійснення виробничо-господарської діяльності таким чином, щоб в результаті антропогенного впливу не порушувалась здатність природного навколишнього середовища до самовідтворення.

Проблемний підхід найчастіше використовується у вітчизняних наукових дослідженнях у сфері аграрної економіки. Його зміст полягає у розумінні певної проблеми як концентрованого вираження протиріч просторово-часового розвитку. Вважаємо, що вирішення соціально-економічних проблем розвитку сільських територій полягає у правильному визначенні суті проблеми та розробці дієвого інструментарію її розв'язання. Герасимчук З. В. наголошує, що для того щоб правильно сформулювати проблему, необхідно дослідити її структурні елементи, а також зовнішні та внутрішні зв'язки з іншими процесам, явищами суспільного життя [2, с. 121].

Синергетичний підхід передбачає дослідження соціо-еколого-економічного розвитку сільських територій на засадах синергетики. Як відмічають Грабар І.Г. та Ходаківський Є.І, синергетика (від грец. «*synergys*» – діючий спільно) спрямована на процеси, за яких ціле має такі властивості, які відсутні в окремих частинах цього цілого. В цьому контексті синергетичний підхід полягає в дослідженні дії відомої формули «2+2», тобто наскільки і за рахунок чого об'єднані економічні потенціали двох чи більше систем (підсистем) функціонують більш ефективно, ніж статистична сума потенціалів цих систем [5, с. 15].

Використання соціального підходу, дозволяє вивчати економіку як соціальний процес. Шупик І. І. вважає, що використання соціального підходу при проведенні економічних досліджень дасть змогу більш ґрунтовно розкрити соціальний механізм розвитку аграрної економіки, визначити складові, що регулюють окремі аспекти економічних відносин [6, с. 195]. Саме соціальний

підхід дасть змогу показати організаційно-економічну ситуацію, яка склалась на сільських територіях з точки зору природи людини, яка є визначальним чинником стабільності сільського розвитку як економічної системи.

На основі врахування існуючих підходів, варто використати підхід, який комплексно поєднує всі позитивні сторони попередніх, а саме підхід з позиції сталості розвитку. При дослідженні сільських територій та розробці організаційно-економічного механізму реалізації стратегії їх розвитку на перспективу доцільно узгодити дію впливу геополітичного, геосистемного та просторово-часового стану сільських територій задля розв'язання соціо-еколого-економічних проблем розвитку при умові забезпечення відтворювальних процесів в їх середині.

У процесі розробки організаційно-економічного механізму реалізації стратегії сталого розвитку сільських територій України використовується стратегічний підхід, сутність якого полягає у здійсненні послідовних етапів стратегічного планування: формуванні місії, мети, стратегічних цілей та імперативів розвитку, розробці власне механізму реалізації, моніторингу та оцінки обраної стратегії. Вище вказані положення дозволяють погодитись з думкою Кравчук І. І., яка зазначає, що пріоритет використання стратегічного підходу обґрунтовано у концептуальному забезпеченні стратегій розвитку агросфери із зазначенням необхідності бюджетування стратегічних планів на засадах співфінансування та розробки стратегій для складових агросфери – економічної, соціальної, екологічної, територіальної [4, с. 86].

Варто зазначити, що розробка існуючих стратегій, державних цільових програм та проектів розвитку сільського господарства та сільських територій здійснювалася на засадах наукового супроводу фахівців науково-дослідних інститутів, теоретиків вітчизняної аграрної економіки. Проте, аналіз процесу реалізації розроблених стратегій сільського розвитку вказує на певну розбіжність між стратегічними й операційними цілями та результатами і, що потребує концептуального обґрунтування методів та інструментів стратегічного планування.

Список використаних джерел:

1. Герасимчук З.В. Регіональна політика сталого розвитку: теорія, методологія, практика: монографія / З.В. Герасимчук. – Луцьк: Надстир'я, 2008. – 528 с.
2. Герасимчук З.В. Регіональна політика сталого розвитку: методологія формування, механізми реалізації: монографія / З.В. Герасимчук. – Луцьк: Надстир'я, 2001. – 528 с.
3. Заліско В.Д. Сільські території України: стратегічні пріоритети розвитку в контексті зміцнення економічної безпеки: [монографія] / В.Д. Заліско; Національний університет ДПС України. – Ірпінь: НУДПСУ, 2014. – 502 с.
4. Кравчук І.І. Концептуальні засади формування стратегій розвитку агросфери України / І.І. Кравчук // *Science and Education a New Dimension: Humanities and Social Science*. 2013, Vol. 6. – Р. 86-94.
5. Синергетика економічних систем: навч. посібник / І.Г. Грабар, Є.І. Ходаківський, О.В. Вознюк, Л.Ю. Возна. – Житомир, 2003. – 244 с.
6. Шупик І.І. Використання соціологічного підходу при вивченні економічних процесів в умовах трансформації суспільства / І.І. Шупик // *Матеріали Міжнародної науково-теоретичної конференції*. – в 3-хч., Житомир, 3-5 берез. 2005 р. – Житомир: Вид-во «Державний агроекологічний університет», 2005. – Ч. 2. – С. 195-197.